

*RSDAP:s andra kongress***Program för Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti
antaget vid partiets andra kongress i juli-augusti 1903¹**

[Om programmet uppstod inga större meningsskiljaktigheter under partikongressen, vilket det däremot blev om stadgarna.]

Utvecklingen av varuutbytet har upprättat så nära band mellan alla människor i den civiliserade världen att proletariats stora befrielsekamp måste bli och faktiskt för länge sedan har blivit internationell till sin karaktär.

De ryska socialdemokraterna anser sig vara en del av proletariats världsomfattande armé, och de strävar efter samma slutliga mål som socialdemokraterna i alla andra länder.

Detta slutliga mål bestäms av karaktären på det nuvarande borgerliga samhället och hur det utvecklas.

Det viktigaste kännetecknet på detta samhälle är varuproduktion på basis av kapitalistiska produktionsförhållanden, där den mest betydande och viktigaste delen av produktionsmedlen och utbytet av varor tillhör en numeriskt liten klass av personer, medan den överväldigande majoriteten av befolkningen består av proletärer och halvproletärer, som på grund av sin ekonomiska situation är tvingade att antingen kontinuerligt eller periodiskt sälja sin arbetskraft. Det vill säga att bli lönearbetare åt kapitalisterna och genom sitt arbete skapa vinster åt de övre klasserna i samhället.

Det område där kapitalistiska produktionsförhållanden existerar sprider sig allt mer och mer. Som ett resultat av den ständiga tekniska utveckling växer storföretagens betydelse, vilket medför att små och oberoende producenter konkurreras ut och några av dessa omvandlas till proletärer vilket i sin tur minskar betydelsen av de kvarvarande i det sociala och ekonomiska livet.

Detta gör dem mer eller mindre fullständigt, mer eller mindre uppenbart och mer eller mindre fullständigt beroende av kapitalet.

Samma tekniska utveckling gör det också möjligt för företagarna att i allt större utsträckning använda kvinno- och barnarbete för att producera och cirkulera varor. Och eftersom detta å andra sidan leder till en relativ minskning av företagarnas efterfrågan på levande mänsklig arbetskraft, kommer efterfrågan på arbetskraft oundvikligen att understiga utbudet, vilket leder till att lönearbetets beroende av kapitalet ökar och graden av exploatering blir större.

Denna situation i de borgerliga länderna och den ömsesidiga rivaliteten mellan dessa länder på världsmarknaden växer ständigt i omfattning, och gör det ännu svårare att få avyttring för de varor som produceras i ständigt ökande mängder. Överproduktion, manifesterad i mer eller mindre akuta industrikriser, följs av mer eller mindre långvariga perioder med industriell stagnation, och utgör en oundviklig konsekvens av utvecklingen av produktivkrafterna i det borgerliga samhället. Kriser och perioder med industriell stagnation ruinerar i sin tur ytterligare de små producenterna och ökar ännu mer lönearbetets beroende av kapitalet och leder snabbare till en relativ (och ibland också en absolut) försämring av arbetarklassens ställning.

En förbättring av tekniken, vilket innebär ökad produktivitet för arbetskraften och tillväxt i social rikedom, resulterar således i det borgerliga samhället i större social ojämlikhet, ökade

---

¹ Kongressen inleddes 30 juli i Bryssel men flyttade 6 augusti till London, där den avslutades 10 augusti.

klyftor mellan de som har och de som inte har, en ökad i osäkerhet i tillvaron, arbetslöshet och i många slags umbäranden för allt större delar av de arbetande massorna.

Men eftersom alla dessa motsättningar, som är inneboende i det borgerliga samhället, växer och utvecklas, så växer också missnöjet med det rådande tillståndet hos det arbetande folket och de exploaterade massorna. Antalet och sammanhållningen inom proletariatet ökar och kampen mellan proletariatet och deras exploatörer intensifieras. Samtidigt skapar förbättringen av tekniken, koncentrationen av produktionsmedlen, utbytet och ett församhälleligande av arbetsprocessen i de kapitalistiska företagen allt snabbare de materiella förutsättningarna för att ersätta de kapitalistiska produktionsförhållandena med socialistiska produktionsförhållanden. Det vill säga; den sociala revolutionen är det ultimata syftet med all aktivitet i den internationella socialdemokratiska rörelsen, som är det medvetna uttrycket för proletariatets klassrörelse.

Genom att ersätta privat ägande med socialt ägande av produktionsmedlen och utbytet och införa en planerad organisation av den sociala produktionsprocessen för att säkerställa välbefinnandet och den allsidiga utvecklingen för alla medlemmar i samhället, kommer proletariatets sociala revolution att avskaffa uppdelningen av samhället i klasser. Därigenom befrias hela den förtryckta mänskligheten eftersom detta kommer att sätta stopp för alla möjligheter för en grupp i samhället att exploatera en annan grupp.

En nödvändig förutsättning för denna sociala revolution är proletariatets diktatur, dvs. proletariatets erövring av en sådan politisk makt som gör det möjligt att undertrycka allt motstånd från exploatörerna.

För att proletariatet skall kunna genomföra sin historiska uppgift organiserar den internationella socialdemokratin proletariatet i ett oberoende politiskt parti.

I motsats till alla de borgerliga partierna leder socialdemokratin proletariatet i alla dess olika former av klasskamp, avslöjar den oförsonliga intresse motsättningen mellan exploaterande och exploaterade och förklarar den historiska betydelsen av och de nödvändiga förutsättningarna för den förestående sociala revolutionen. Samtidigt visar socialdemokratin för alla de övriga arbetande och exploaterade massorna hopplösheten i deras situation i det kapitalistiska samhället och nödvändigheten av en social revolution för deras befrielse från kapitalets ok. Arbetarklassens parti, det socialdemokratiska partiet, vänder sig till alla delar av den arbetande och exploaterade befolkningen för att de skall gå över till proletariatets ståndpunkt.

Under färden mot att uppnå det gemensamma och slutgiltiga målet, som i hela den civiliserade världen bestäms av kapitalets herravälde, är socialdemokraterna i de olika länderna skyldiga att utföra olika omedelbara uppgifter, både eftersom detta produktionsätt inte överallt har utvecklats till samma nivå och eftersom dess utveckling i de olika länderna kommer att förverkligas under olika samhällspolitiska omständigheter.

I Ryssland, där kapitalismen redan har blivit det dominerande produktionsättet, finns det fortfarande mycket omfattande kvarlevor från den gamla förkapitalistiska ordningen, som baserades på att landägarna, staten eller tsaren förslavade de arbetande massorna. Dessa kvarlevor hindrar i mycket stor utsträckning den ekonomiska utvecklingen och hindrar en allsidig utveckling av proletariatets klasskamp och bidrar till att staten och de egendomsägande klasserna kan upprätthålla och konsolidera de mest barbariska former för exploatering av många miljoner bönder, och hålla ned hela folket i okunnighet och beröva dem deras rättigheter.

Den viktigaste av alla dessa kvarlevor och det mäktigaste bålverket för all denna barbarism är tsarregimens envælde. Till sin natur är den fiendlig till alla sociala framsteg och kan inte vara annat än den mest illvilliga fienden till proletariatets strävan efter frihet.

Därför tar det ryska socialdemokratiska arbetarpartiet som sin mest omedelbara politiska uppgift att störta tsarregimernas envælde och ersätta det med en demokratisk republik, vars konstitution skulle säkerställa:

1. Folkets suveränitet, det vill säga att samla den högsta statsmakten helt i händerna på en lagstiftande församling bestående av representanter för folket och bestående av en enda kammare.
2. Allmän och lika och direkt rösträtt i valen både till den lagstiftande församlingen och till alla lokala självstyrande församlingar för alla medborgare och medborgarinnor som har fyllt 20 år. Hemlig omröstning vid valen. Varje väljare har rätt att kandidera till de representativa organen. Val vart annat år till de representativa församlingarna. Folkets företrädare erhåller betalning.
3. Omfattande lokalt självstyre och regionalt självstyre för alla orter med speciella förhållanden vad gäller livsstil och sammansättning av befolkningen.
4. Okränkbarhet av person och hemvist.
5. Obegränsad religionsfrihet, yttrandefrihet, pressfrihet, församlingsfrihet, strejkrätt och organisationsfrihet,
6. Inga reseförbud och rätt att utöva alla yrken.
7. Avskaffande av ståndssamhället och fullständig jämställdhet för alla medborgare oavsett kön, religion, ras och nationalitet.
8. Befolkningens rätt att få utbildning på sitt modersmål, som ska säkerställas genom tillhandahållandet av skolor som behövs för detta ändamål och som bekostas av staten och av de självstyrande församlingarna. På möten har varje medborgare rätt att uttrycka sig på sitt eget språk. Det lokala språket skall användas likvärdigt med statsspråket i alla lokala, offentliga och statliga institutioner.
9. Rätten till självbestämmande för alla nationer som finns inom statens gränser.
10. Alla personer har rätt att åtala en tjänsteman inför en jury genom det normala förfarings-sättet.
11. Domare som ska väljas av folket.
12. Den stående armén ska ersättas med en allmän beväpning av folket.
13. Kyrkan ska skiljas från staten och skolan från kyrkan.
14. Gratis och obligatorisk allmän- och yrkesutbildning för alla barn av båda könen upp till 16 års ålder. Fattiga barn ska erhålla fria måltider, kläder och läroböcker på statens bekostnad.

Som ett grundläggande villkor för demokratiseringen av våra statsfinanser kräver det ryska socialdemokratiska arbetarpartiet att alla indirekta skatter avskaffas och en progressiv skatt införs på inkomst och arv.

För att skydda arbetarklassen från fysisk och moralisk utarmning och även för att utveckla dess förmåga att kämpa för frihet kräver partiet:

1. Begränsning av arbetsdagen till åtta timmar för alla lönearbetare.

2. Lagligt fastställd veckovila som ska pågå sammanhängande under minst 42 timmar för lönearbetare av båda könen i alla branscher.
3. Ett fullständigt förbud mot övertidsarbete.
4. Förbud mot nattarbete (mellan 21 och 06) i alla branscher med undantag för dem där det är absolut nödvändigt på grund av tekniska omständigheter och som godkänns av arbetarnas organisationer.
5. Arbetsgivare förbjuds att använda barn i skolåldern (upp till 16) som arbetare och arbetsdagen för ungdomar (16 - 18) begränsas till sex timmar.
6. Förbud mot kvinnligt arbete i alla branscher där det är skadligt för kvinnokroppen. Kvinnor ska få ledighet från arbetet i fyra veckor före förlossningen och sex veckor efter med bibehållen lön.
7. I anslutning till alla fabriker och andra företag där kvinnor arbetar inrättas det barnkrubbor. Kvinnor som ammar sina barn skall vara fria från arbete efter tre timmar och under minst en halvtimme.
8. Statlig pensions- och arbetsskadeförsäkring finansierad via en särskild fond bekostad av en särskild skatt på kapitalisterna.
9. Förbud mot betalning i natura. Regler om veckovis kontant betalning skall finnas i alla anställningsavtal utan undantag. Löner skall betalas ut under arbetstid.
10. Arbetsgivare förbjuds att göra avdrag på lönen oavsett anledning och syfte (böter, defekt arbete osv.)
11. Tillsättande av ett tillräckligt antal fabriksinspektörer inom alla branscher och utvidgning av fabriksinspektörernas befogenheter till att gälla alla företag som sysselsätter lönearbetare inklusive statliga företag (hushållsarbetsarnas arbete omfattas också av denna tillsyn). Tillsättandet av kvinnliga inspektörer för de branscher där kvinnliga arbetare är anställda. Deltagande av valda företrädare för arbetarna, betalade av staten, för kontroll av efterlevnaden av fabrikslagstiftningen och även för att fastställa löner och bedöma arbetsresultat och utfört arbete.
12. De lokala självstyrande församlingarna övervakar, med deltagande av valda företrädare för arbetarna, de sanitära förhållandena för de bostäder som hyrs av arbetare av deras arbetsgivare, det allmänna tillståndet för dessa byggnader och hyresvillkoren i syfte att skydda lönearbetarna från arbetsgivarnas inblandning i deras liv och verksamhet som privatpersoner och medborgare.
13. Upprättande av en ordentligt organiserad hälsokontroll i alla företag som anställer lönearbetare. Hela den medicinska och sanitära organisationen skall vara helt oberoende av arbetsgivarna. Gratis medicinsk hjälp till arbetare på arbetsgivarnas bekostnad och fortsatt lön vid sjukdom.
14. Arbetsgivarnas överträdelse av de lagar som avser att skydda arbetarna skall betraktas som en kriminell handling.
15. I alla branscher ska det upprättas industriella domstolar, som är sammansatta av ett lika antal representanter för arbetarna och för arbetsgivarna.
16. De lokala självstyrande församlingarna har ansvar för att i alla branscher upprätta kontor (arbetsförmedlingar) för att ordna anställning till både lokala och nyanlända arbetare och detta skall ske med deltagande av representanter för arbetarnas organisationer.

17. För att undanröja kvarlevorna av livegenskapen som hänger som en tung börda direkt på bönderna och för att underlätta en fri utveckling av klasskampen på landsbygden kräver partiet först och främst:
18. Upphävande av inlösen och betalningar av hyresavtal och även av alla former av skyldigheter som nu åläggs bönderna som skattebetalande enheter.
19. Upphäv alla lagar som begränsar böndernas frihet att avyttra sin mark.
20. Återbetalning till bönderna av den summa pengar som har avtvingats dem som inlösen och betalning av hyror. För detta ändamål ska kloster- och kyrkoegendom konfiskeras, och även apanage och kronans egendom och det som tillhör medlemmarna i den kejsarliga familjen. En särskild skatt införs på de egendomar som tillhör medlemmar i den jordägande adeln som har gynnats av inlösandet av lån. De pengar som samlas in på detta sätt ska betalas in till en offentlig fond för landsbygdens kulturella behov och välfärd.
21. Upprättande av bondekommittéer: (a) för att återupprätta landsbygdens samhällen (genom expropriering eller, i fall där marken har bytt ägare, genom köp av staten på bekostnad av adelns stora egendomar) och det land som avskiljdes och undanhölls från bönderna när livegenskapen avskaffades och som nu används av landägarna som ett sätt att hålla bönderna i träldom; (b) för att överlämna ägandet till bönderna i Kaukasien den mark som de har arbetat på som tillfälliga trälar, fattiga bönder och så vidare; (c) för att undanröja resterna av träldomsrelationer som fortfarande är intakta i Ural, i Altai, i det Västra Territoriet och i andra delar av landet.
22. Bevilja domstolarna rätten att minska alltför höga hyror och förklara alla transaktioner som innebär träldom för ogiltiga.

I strävan att uppnå sina närmaste mål stöder det ryska socialdemokratiska arbetarpartiet varje oppositionell och revolutionär rörelse som riktar sig mot den sociala och politiska ordning som råder i Ryssland, samtidigt som man beslutsamt avvisar alla reformförslag som är kopplade till någon form av utvidgning eller förstärkning av polisens förmyndarskap och maktutövning över arbetarklasserna.

Översättning: *Arne Nilsson*

KÄLLA

<https://www.marxists.org/history/international/social-democracy/rsdlp/1903/program.htm>

Se även: [Organisatoriska regler för Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti](#) (RSDAP:s stadgar)

Lästips

Dokument

[1903—Second Congress of the Russian Social-democratic Labour Party](#) (stenografiskt protokoll)

Lenin: [Material för förberedelsen av program för RSDAP](#) (Lenins programutkast m m)

[Tal vid RSDAP:s andra kongress](#)

[Historien om RSDAP:s 2:a kongress](#) (kommenterar kongressen)

[Föredrag om RSDAP:s II kongress på Ryska revolutionära socialdemokratins utländska förbunds 2:a kongress](#)

[Ett steg framåt, två steg tillbaka](#) (bok från 1904 där Lenin utförligt diskuterar 2:a kongressen)

Trotskyj: [Report of the Siberian Delegation](#) (i denna rapport om kongressen, som inte finns i svensk översättning, kritiserar Trotskyj skarpt Lenins agerande).

[Våra politiska uppgifter](#) (från 1904 handlar inte direkt om kongressen men tar upp flera av de stridsfrågor som kongressen handlade om)

Se även:

Lenin: [Material för revision av partiprogrammet](#) (maj 1917)

Historiska arbeten

Edvard Hallett Carr, [Ryska revolutionen 1917-23, del 1](#), Bo Cavefors, Stockholm 1970 (kap. 2, "Bolsjeviker och mensjeviker")

[Ryska socialdemokraternas 2:a partikongress 1903](#) (2 texter)

Följande är Lenin- resp. Trotskyj-biografier

Paul Le Blanc, [Lenin och det revolutionära partiet](#) (särskilt kapitel 4, "Leninismens födelse", där 2:a kongressen behandlas i avsnittet "Bolsjevismens stormiga inledning")

Louis Fischer, [Lenin](#) (kap. 4, "Lenin som han var")

Marcel Liebman, [Lenins leninism](#) (2:a kongressen i kapitel 1, "Lenins parti")

Isaac Deutscher, [Den väpnade profeten](#) (2:a kongressen behandlas i kap. 3, "Vid historiens dörr")

Trotskyj hade efter 1905 en något annorlunda uppfattning om den kommande revolutionens karaktär än den som slogs fast i 1903 års program. I stället för en "stadieteori" menade han att revolutionen skulle kunna bli "permanent", dvs övergå i en socialistisk revolution utan ett mellanliggande borgerligt-demokratiskt stadium. Detta behandlas bl a i Deutschers ovan nämnda Trotskyj-biografi.